

ELŐSZÓ

GYENES ÁDÁM

1993-ban kacskaringós úton kerültem a Miskolci Egyetem filozófia szakára. Nem ismertem a várost, és nem igazán tudtam, mi a filozófia. Ma már elképzelhetetlenül magas létszámú, 80–90 fős évfolyamunk tagjai hasonló cipőben jártak. A közösség összetétele rendkívül heterogén volt, főleg azért, mert kevés diák jelentkezett szándékosan erre a fakultásra. Mint kiderült a Filozófiatörténet Tanszék velünk kezdte meg működését, Fehér M. István vezetésével.

Közel harminc év távlatából visszatekintve a tanári közösség szakmai minősége olyan magas szintet ütött meg, ami az akkor bennünket ért impulzusokat is a helyére teszi. A rendszerváltozás idejében középiskolába járó fiatalok még a kommunizmus oktatási elveinek, de már a szabad értékválasztás lehetőségének kettősségében őrlődtek. A miskolci filozófiaképzés kereteiben a szellemi kibontakozás olyan dimenziói nyíltak meg, amelyek meghatározták későbbi életünket, világnézetünket. Többek között tanított bennünket az első évfolyamban Nyíri Kristóf, Pléh Csaba, Mezei Balázs, Ferge Gábor, Hársing László. A későbbi években Endreffy Zoltán, Borbély Gábor, Boros Gábor, Forrai Gábor, Schwendtner Tibor, Orthmayr Imre, Veres Ildikó, Nyíró Miklós és Novákné Rózsa Erzsébet. Sőt tartott speciális kollégiumot Wolfgang Röd és Egyed Péter. Tanultunk öt éven keresztül filozófiatörténetet (ami már régóta nem gyakorlat), külön képzés keretében magyar filozófiatörténetet, de megismerkedtünk az analitikus filozófiával és a tudományfilozófiával is. Azt gondolom, hogy olyan komplex szakmai képzést biztosított nekünk ez az öt év, amely holisztikus áttekintést nyújtott a filozófia legtöbb területére vonatkozólag. Ennek a folyamatnak a motorja volt Fehér M. István.

Professzor úr tartotta nekünk a *Bevezetés a filozófiába* előadássorozatot, amelynek helyszíne (a nagy létszámra való tekintettel) a főépület egyik északi fekvésű, sötét terme volt. A népes hallgatóság érdeklődését nem az előadásmód, hanem a rendkívül pontosan megfogalmazott mondatok és annak hermeneutikai struktúrája tartotta fenn. Egy-egy kérdéskört több oldalról megvilágítva sajátítottunk el, mindig visszatérve az eredeti gondolathoz. Hermeneutikai köröket futottunk. Sokunknak meghatározóvá vált ez a nézőpont és gondolkodási modell. Megérteni és értelmezni, kérdéseket feltenni, gondolati utakat bejárni. Megtanultuk Heidegger és Gadamer nevét, a jelenből megértve a filozófiatörténet ezer szálán szőtt világát. A horizont-összeolvadás, az előítéletek rögzítése személetünk sarokköveivé váltak. Fehér M. István és hermeneuta kollégái olyan gondolkodási irányt mutattak nekünk, amely szabadságtapasztalatunknak nemcsak perspektíváit, hanem korlátait is meghatározta. Ez a megfontolt előrehaladás egyfajta konzervatív attitűd kialakulá-

sához vezetett. A konzervatív kifejezést az eredeti jelentéstartalom, a megőrzésre, fenntartásra törekvés vonatkozásában használok.

A Miskolci Egyetemen eltöltött öt év személetformáló, megalapozó időszak volt az életemben, ez határozta meg későbbi életpályámat, amelyet a magyar bölcsész- és társadalomtudomány szolgálatának szenteltem mint a L'Harmattan Könyvkiadó vezetője. Ebben a keretrendszerben is megpróbáltam a Fehér M. Istvánnal kialakult szakmai, tanítványi kapcsolatomat fenntartani és dinamizálni. A kiadó 1999-es megalakulásakor felkértem Istvánt, hogy indítson saját sorozatot, amit örömmel elvállalt, így indult útjára *A filozófia útjai* című gyűjtemény. A mai napig 22 kötet jelent meg a sorozatban, azaz évente egy. Ismerve a magyar filozófiai könyvkiadás világát, ez nagyszerű eredménynek számít, főleg a folyamatossága. A sorozat logója a Möbius-szalag vizuális parafrázisa, amely a hermeneutikai körforgást szimbolizálja. E sorozatban kaptak publikációs lehetőséget tanítványai, megjelentek elismert kortárs filozófusok műveinek fordításai és konferenciakötetek egyaránt.

Közös könyvkiadási együttműködésünk legfontosabb eredménye a *Filozófia, történet, értelmezés (Hermeneutikai tanulmányok 2000–2020)* című monumentális négykötetes munka lett, amely Fehér M. István rendkívül szerteágazó filozófiai életművének méltó összefoglalása. Az életműkiadás koncepciójáról hosszú éveken át beszélgettünk, több verziót is közösen végiggondoltunk, végül ennek első lépéseként született meg ez az opus magnum. A kötetek átölelik a szerző egész pályafutását, sorvezetőként használva a nagy műgonddal és precizitással létrehozott többretegű tartalomjegyzéket. Az eredetileg idegen nyelven megírt szövegek fordításait Fehér M. István végezte, így a magyar közönség számára több újdonságot is tartalmaz a gyűjtemény. Az én 23 éves praxisomban nem volt példa arra, hogy ilyen összetett, kereszthivatkozásokkal és egymásra épülő (folyamatosan bővülő – a negyedik kötetben már 70 tanulmányig duzzadó) életműkiadási program valósuljon meg. A kiadói szerkesztési munkálatok több mint kilenc hónapon át tartottak, ami egyfelől rendkívüli szellemi igénybevételt jelentett az olvasószerkesztő és a tördelő részéről, másrészt hatalmas megtiszteltetés volt. A negyedik kötetet István még kezébe vehette, néhány héttel később már nem tudtunk iránymutatást kérni Tőle.

Fehér M. István a tanárom volt, és azt remélem, a tanítványának tartott. Emléke nekem jelen idejű marad, mert már legalább 25 éve tartom magamat hermeneutának Miatta. Életműve előtt tisztelegve 2020 augusztusában portréfilmet készítettünk vele a Konzervatív Akadémia keretében. Remélem, ezzel is tudtam segíteni egy rendkívüli ember emlékének fennmaradását! Búcsúzóul álljon itt István, a Professor Úr egyik utolsó gondolata:

„Minden ember valamilyen szinten filozófus; a saját sorsáról, a világ folyásáról, az élet értelméről, a történelem menetéről, az igazságos társadalmi berendezkedésről, a helyes cselekvésről, a tudásról vagy hitről való töprengés olyanaira hozzátartozik az ember természetéhez, hogy nem az szorul indoklásra, miért filozofál az ember, inkább az: miért fordul el tőle. [...] Ebből adódik a filozófia egyedülálló nagysága, de szerencsétlensége – ha úgy tetszik: nyomorúsága – is; az, hogy mindenki azt hiheti, minden további nélkül [...] meg tudja ítélni vagy képes maga is üzni.”